

Nurmeksen kaupungin lausunto Itäisen Suomen ohjelmaluonnoksesta

1. Toimet, joilla lisätään kestäväää kasvua, investointeja ja alueiden elinvoimaa

Akuutit ratkaisut itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseen kytkeytyvät erityisesti energiaratkaisuihin ja saavutettavuuden parantamiseen. Eli miten itäinen Suomi pääsee energiamurrokseen kiinni (kantaverkon rakentaminen ja tuulivoiman kompensatioalueen perustaminen, ks. lausunnon kohta 2) ja miten parannetaan kansainvälisiä yhteyksiä ja saadaan tavaravirrat raiteille Saimaan kanavan käytön ollessa estynyt (Ratayhteyksien parantaminen sekä Joensuun ja Kajaanin lentoyhteyksien turvaaminen pitkäjänteisesti, ks. lausunnon kohta 6).

Energiamurroksen ja saavutettavuuden parantamisen lisäksi Pohjois-Karjalan ja rajamaakuntien näkökulmasta keskeisimmät toimet ovat:

1.1 Yritystoiminnan kasvun mahdollistaminen ja erityistalousalueen perustaminen

Yritysten kasvun esteenä ovat mm. vakuuksien saaminen. Hallituksen on käynnistettävä vuonna 2025 itäisen Suomen erityistalousalue, joka sisältää Finnveran erityistoimenpiteitä itäiseen Suomeen, vihreiden investointien vauhdittamista, kuntayhtiöiden investointien rahoitusmahdollisuuksien mahdollistamista yritysten toimitiloihin, suuryritysten tukimahdollisuuden sekä houkuttelevampia verotusratkaisuja. Erityistalousalueet voisivat saada käyttöönsä esimerkiksi verokannustimen. Business Finlandin läsnäoloa itäisessä Suomessa on vahvistettava.

EU:n nettonollateknologioita koskevan asetuksen (NZIA) kansallisessa toimeenpanossa on priorisoitava itäisen Suomen mahdollisuudet toimia nettonollateollisuuden keskittymänä ja testialustana. Erityistalousaluetta ja nettonollateollisuuden keskittymiä on kehitettävä yhdessä.

1.2 Erityisratkaisu itäisen Suomen rajamaakuntiin EU:n tulevalle ohjelmakaudelle

Hallituksen on vaikutettava Euroopan unionin tulevan ohjelmakauden valmisteluun niin, että EU:n Venäjän vastaiselle itärajalles luodaan erityisratkaisu ja merkittävä rahoitus, jolla mahdollistetaan myös uusien välineiden käyttöönotto itärajan raja-alueilla (mm. investointien suhteen).

2. Toimet, joilla lisätään puhtaan energian mahdollisuuksia ja digitaalista puhtaasta kasvua

Pohjois-Karjalan ja rajamaakuntien näkökulmasta keskeisimmät toimet ovat:

2.1 Kantaverkon rakentaminen

Huutokosken ja Kontiolahden välisen 400 kilovoltin kantaverkon rakentamisesta on tehtävä päätös. Yhteyden yleissuunnittelu ja YVA on käynnistettävä vuonna 2025. Vaaralinjan reittisuunnittelu on käynnistettävä vuonna 2025. Fingridin on päivitettävä investointiohjelmaan itäisen Suomen uudet kantaverkkoyhteydet ja aikataulutettava ne.

2.2 Tuulivoiman kompensatioalueen perustaminen

Ensimmäinen kompensatioalue on perustettava niin, että Pohjois-Karjala on siinä keskeisesti mukana. Tämä siksi, ettei täällä ole lainkaan tuulivoimaa, vaikka potentiaali on merkittävä. Luontevin kompensatioalue muodostuisikin Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Kainuun muodostamalle alueelle.

3. Toimet, joilla lisätään kestävän matkailun vetovoimaa

Keskeisimmät toimet ovat:

3.1 Matkailun kasvuohjelman toteutus täysimääräisesti

Käynnistetään vuonna 2025 täysimääräisesti (30 M€) Visit Finlandin ja itäisen Suomen alueellisten matkailuorganisaatioiden yhteinen kansainvälisen kestävän matkailun kasvuohjelma, joka keskittyy uusien kansainvälisten matkailuryhmien houkutteluun ja kansainvälisten suorien yhteyksien avaamiseen. Toimenpiteet kohdistuvat Lakeland-alueen kansainvälisen markkinointiin, charter- ja muiden suorien lentoyhteyksien avaamiseen sekä matkailuyritysten tuotteisiin.

4. Toimet, joilla lisätään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta

Keskeisimmät toimet ovat:

4.1 Koulutustarjonnan ja koulutuksen aloituspaikkojen turvaaminen

Turvataan itäisen Suomen maakunnissa sijaitsevien koulutus- ja tutkimusyksiköiden resurssit. Kohdennetaan tutkimusmäärärahoja erityisesti itäisessä Suomessa toimiville korkeakouluille, kuten Itä-Suomen yliopistolle ja Karelia ammatti-korkeakoululle muun muassa hallitusohjelmassa mainittujen puhtaan siirtymän aloille. Itä-Suomen yliopistossa käynnistetään datatekniikan koulutus.

Alueiden osaamistarpeet otetaan paremmin huomioon. Koulutuspaikkojen erityiskohdennus tarvitaan erityisesti pulaan sote-osaajista, kuten lääkäreistä, lähihoitajista, psykologeista, sosiaalityöntekijöistä ja pelastajista.

Riverialle ammatillisen koulutuksen järjestäjänä avataan mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa koulutusta markkinoilla sekä omille kansalaisille että EU/ETA-

alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille vastaavalla tavalla kuin korkeakoulutuksessa. Annetaan koulutuksenjärjestäjille oikeus itse päättää, millä kielellä tutkinnon antavat. Valitaan Riveria ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeiluun.

4.2 Elinkeinoelämää palvelevan huippuosaamisen kehittäminen, erityisesti GTK Mintec, datatekniikan koulutus, metsä- ja puuteknologia sekä fotonikka

Toteutetaan Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) mineraali- ja kiertotalousalan digitaalinen koetehdaskokonaisuus Outokummussa. Vahvistetaan Joensuuta kansainvälisen huippuosaamisen keskittymänä:

- Itä-Suomen yliopiston datatekniikan koulutus
- Metsä- ja puuteknologian osaamiskeskittymä Pohjois-Karjalaan
- Fotonikan osaamiskeskittymän vahvistaminen.

4.3 Työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton hyödyntäminen

Käynnistetään koko suuralueen kattava kokonaisuus, jolla etsitään pitovoimaan ja työllistymisen helpottamiseen liittyviä konkreettisia tekijöitä. Resursseja kohdistetaan alueella jo olevien maahanmuuttajien (mm. ukrainalaiset) työllistymiseen ja kotoutumiseen. Kansainvälisten osaajien palveluita rakennetaan entistä vaikuttavammin, sisältäen lupa-asiat, asumisen, perheen palvelut, puolison työllistymisen, englanninkielisen perusopetuksen ja toimivat sote-palvelut.

5. Toimet, joilla lisätään koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja oma- varaisuutta

Turvallisuusviranomaisten resurssit on turvattava.
Tämän lisäksi keskeisimmät toimet ovat:

5.1 Energiaomavaraisuuden lisääminen ja paikallisen ruokatuotannon vahvistaminen

Investoidaan uusiutuvaan energiaan, kuten bioenergiaan, aurinko- ja tuulivoimaan kehittämällä energiainfrastruktuuria. Kannustetaan paikallisia energiaprojekteja, innovatiivisia hajautetun tuotannon ratkaisuja ja vauhditetaan energiaomavaraisuuden kasvua biokaasun tuotantoa lisäämällä ja parannetaan energian siirto- ja kuljetusverkoston logistiikkaa, kuten alemmaa tieverkkoa ja energiterminaaleja.

Luodaan itäisen Suomen maataloustuottajille oma takausmekanismi varmistamaan investointien käynnistäminen ja toiminnan kannattavuus. Finnveran takausmekanismeja laajennetaan maataloustuottajien investointeihin. Kehitetään paikallisten ruokaketjujen toimivuutta.

5.2 Perusväylänpidon rahoituksen nosto ja kriittisten siltojen paketti

Varataan hallitusohjelman rahoituskehiksestä 200 M€ itäisen Suomen siltahankkeisiin. Varataan määräraha alemman tieverkon ylläpitoon ja kehittämiseen varmistamaan mm. puunhankinnan ja ruokatuotannon kuljetuksia ja huoltovarmuutta. Varmistetaan itäisen Suomen elinkeinoelämän viennin kilpailukykyä ja huoltovarmuutta parantamalla yhteyksiä satamiin.

6. Toimet, joilla lisätään alueiden (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta

Pohjois-Karjalan ja rajamaakuntien näkökulmasta keskeisimmät toimet ovat:

6.1 Ratayhteyksien parantaminen

Joensuun ja Imatran välisen rataosuuden välityskykyä on parannettava. Tämä on tehtävä erityisesti ohituspaikkoja lisäämällä, jotta yksiraiteiselle rataosuudelle mahtuisi enemmän junia. Sähköistys ja radan kunnostus Joensuusta pohjoiseen on saatava liikkeelle parantamaan metsäteollisuuden kilpailukykyä ja mahdollistamaan myös henkilöliikenne Nurmeksesta pohjoiseen. Investointipäätökset parantamistoimista on tehtävä vuoden 2025 aikana.

6.2 Joensuun ja Kajaanin lentoyhteyksien turvaaminen pitkäjänteisesti

Hallituksen on tehtävä päätös Joensuun ja Kajaanin lentoyhteyksien turvaamisesta vuoteen 2028. Liikenne12-suunnitelmassa on myös turvattava näiden lentoyhteyksien vuorotarjonta sähkölentokoneiden käyttöönottoon asti.

6.3 Tietoliikenneyhteyksien parantaminen itäisessä Suomessa

Turvataan valtion talousarvioon tukirahoitus nopeiden, kiinteiden valokuituverkkojen rakentamiseksi. Rahoitus tulee kohdentaa niille alueille, joille tehokkaimman 5G-verkon rakentaminen ei ole mahdollista Venäjän rajan läheisyyden tai markkinaehtoisten toimijoiden puutteen vuoksi. Korotetaan kuntien saama tuki laajakaistarakentamisessa samalle tasolle (tuki 33 %) koko itäisessä Suomessa.

7. Muut huomiot ohjelmaluonnoksesta / uudet konkreettiset ehdotukset.

Itäisen Suomen geopoliittinen asema muuttui dramaattisesti Venäjän helmikuussa 2022 aloittaman hyökkäyssodan myötä. Sodan vaikutukset ovat näkyneet erityisesti rajamaakunnissa, kun yhteistyö Venäjän kanssa katkesi. Rajan sulkeutumisen myötä vienti Venäjälle päättyi, energiahuolto ja tavaravirrat oli järjestettävä käytännössä kokonaan uudelleen eikä venäläisiä turisteja matkailukohteisiin enää tullut. Koko toimintaympäristö muuttui äkillisesti. Orpon hallitus päätti itäisen Suomen elinvoiman ja uudistumisen vahvistamiseksi laatia itäisen Suomen ohjelman.

Akuutit ratkaisut itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseen kytkeytyvät erityisesti energiaratkaisuihin ja saavutettavuuden parantamiseen. Eli miten itäinen Suomi pääsee energiamurrokseen kiinni ja miten parannetaan kansainvälisiä yhteyksiä ja saadaan tavaravirrat raiteille Saimaan kanavan käytön ollessa estynyt.

Lähes kolme vuotta sodan syttymisestä on ministeriöiden virkatyönä laadittu ohjelmaluonnos, joka tunnistaa haasteet ja toimenpiteet otsikkotasolla, mutta tarjoaa keinoiksi lähinnä vain uusia selvityksiä.

Ohjelmaan on sisällytettävä keskeisimmät konkreettiset toimet, joilla itäisen Suomen elinvoimaa voidaan nopeasti vahvistaa. Hallituksen on sitouduttava ohjelman valmistumisen yhteydessä näiden eteenpäinviemiseen ja rahoittamiseen. Vain konkreettisilla toimilla on merkitystä tulevaisuususkon palauttamisessa ja elinvoiman vahvistamisessa.

Itäisen Suomen maakunnat ovat yhdessä esittäneet alkusyksystä keskeisimmät toimet ohjelmaan. Nämä konkreettiset kasvuesitykset tulisi kokonaisuudessaan sisällyttää mukaan.